

La no violència: un estil de política per a la pau. Missatge del papa Francesc

Dv, 30/12/2016 per Catalunya Religió

(CR) La violència i la pau són l'origen de dues maneres oposades de construir la societat. Aquest és l'eix del Missatge del **papa Francesc** per a la 50a Jornada Mundial de la Pau. Coincidint amb la [celebració de l'1 de gener](#), recuperem la versió íntegra en català de la [Conferència Episcopal Tarraconense](#).

“La no violència: un estil de política per a la pau”

1. Al començament d'aquest nou any formulo els meus més sincers desitjos de pau per als pobles i per a les nacions del món, per als Caps d'Estat i de Govern, així com per als responsables de les comunitats religioses i dels diversos sectors de la societat civil. Desitjo la pau a cada home, dona, nen i nena, alhora que prego perquè la imatge i semblança de Déu en cada persona ens permeti reconèixer-nos els uns als altres com a dons sagrats, dotats d'una immensa dignitat. Especialment en les situacions de conflicte, respectem la seva “dignitat més profunda”[1] i fem de la no violència activa el nostre estil de vida.

Aquest és el Missatge per a la 50ª Jornada Mundial de la Pau. En el primer, el beat **papa Pau VI** es va dirigir, no només als catòlics sinó a tots els pobles, amb paraules inequívokes: “Ha aparegut finalment amb molta claredat que la pau és la línia única i veritable del progrés humà (no les tensions de nacionalismes ambiciosos, ni les conquestes violentes, ni les repressions portadores d'un fals ordre civil)”. Va advertir del “perill de creure que les controvèrsies internacionals no es poden resoldre pels camins de la raó, és a dir de les negociacions fundades en el dret, la justícia, l'equitat, sinó només pels de les forces espantoses i mortíferes”. Per contra, citant [Pacem in terris](#) del seu predecessor **sant Joan XXIII**, exaltava “el sentit i l'amor de la pau fundada sobre la veritat, sobre la justícia, sobre la llibertat, sobre l'amor”[2]. Impressiona l'actualitat d'aquestes paraules, que avui són igualment importants i urgents com fa cinquanta anys.

En aquesta ocasió desitjo reflexionar sobre la no violència com un estil de política per a la pau, i demano a Déu que es conformin a la no violència els nostres sentiments i valors personals més profunds. Que la caritat i la no violència guiïn la manera de tractar-nos en les relacions interpersonals, socials i internacionals. Quan les víctimes de la violència vencen la temptació de la venjança, es converteixen en els protagonistes més creïbles en els processos no violents de construcció de la pau. Que la no violència esdevingui, des del nivell local i quotidià fins a l'ordre mundial, en l'estil característic de les nostres decisions, de les nostres relacions, de les nostres accions i de la política en totes les seves formes.

Un món fragmentat

2. El segle passat va ser devastat per dues horribles guerres mundials, va conèixer

L'amenaça de la guerra nuclear i un gran nombre de nous conflictes, però avui lamentablement estem davant d'una terrible guerra mundial per parts. No és fàcil saber si el món actualment és més o menys violent del que ho va ser en el passat, ni si els moderns mitjans de comunicació i la mobilitat que caracteritza la nostra època ens fa més conscients de la violència o ens fa més habituats a ella.

En qualsevol cas, aquesta violència que es comet "per parts", de maneres i nivells diversos, provoca un enorme sofriment que coneixem bé: guerres a diferents països i continents; terrorisme, criminalitat i atacs armats impredecibles; abusos contra els emigrants i les víctimes del tràfic de persones; devastació del medi ambient. Amb quina finalitat? La violència, permet assolir objectius de valor durador? Tot el que obté, ¿no es redueix a desencadenar represàlies i espirals de conflicte letals que beneficien només alguns "senyors de la guerra"?

La violència no és la solució per al nostre món fragmentat. Respondre amb violència a la violència duu, en el millor dels casos, a l'emigració forçada i a un enorme sofriment, ja que les grans quantitats de recursos que es destinen a objectius militars són sostretes de les necessitats quotidianes dels joves, de les famílies en dificultat, dels ancians, dels malalts, de la gran majoria dels habitants del món. En el pitjor dels casos, duu a la mort física i espiritual de molts, si no de tots.

La Bona Notícia

3. També Jesús va viure en temps de violència. Ell va ensenyar que el veritable camp de batalla, en el qual s'enfronten la violència i la pau, és el cor humà: "Perquè de dins, del cor de l'home, surten els pensaments perversos" (Mc 7,21). De tota manera el missatge de Crist, davant d'aquesta realitat, ofereix una resposta radicalment positiva: ell va predicar incansablement l'amor incondicional de Déu que acull i perdona, i va ensenyar als seus deixebles a estimar els enemics (cf. Mt 5,44) i a parar l'altra galta (cf. Mt 5,39). Quan va impedir que l'adúltera fos lapidada pels seus acusadors (cf. Jn 8,1-11) i quan, la nit abans de morir, va dir a Pere que tornés l'espasa a la beina (cf. Mt 26,52), Jesús va traçar el camí de la no violència, que va seguir fins al final, fins a la creu, mitjançant la qual va construir la pau i va fer destruir l'enemistat (cf. Ef 2,14-16). Per això, qui acull la Bona Notícia de Jesús reconeix la seva pròpia violència i es deixa guarir per la misericòrdia de Déu, convertint-se alhora en instrument de reconciliació, segons l'exhortació de sant Francesc d'Assís: "Que la pau que anuncieu amb els llavis la tingueu, i en major mesura, en els vostres cors"[3].

Ser avui veritables deixebles de Jesús significa també acceptar la seva proposta de la no violència. Aquesta -com ha afirmat el meu predecessor Benet XVI- "és realista, perquè té en compte que en el món hi ha massa violència, massa injustícia i, per tant, només es pot superar aquesta situació contraposant un plus d'amor, un plus de bondat. Aquest "plus" ve de Déu"[4]. I afegia amb força: "per als cristians la no violència no és un mer comportament tàctic, sinó més aviat una manera de ser de la persona, l'actitud de qui està tan convençut de l'amor de Déu i del seu poder, que no té por d'afrontar el mal únicament amb les armes de l'amor i de la veritat. L'amor als enemics constitueix el nucli de la "revolució cristiana"[5]. Precisament, l'evangeli de l'estimeu els vostres enemics (cf. Lc 6,27) és considerat com "la charta magna de la no violència cristiana", que no s'ha d'entendre com un "rendir-se davant del mal [...], sinó a respondre al mal amb el bé (cf. Rm 12,17-21), trencant d'aquesta manera la cadena de la injustícia"[6].

Més fort que la violència

4. Moltes vegades la no violència s'entén com a rendició, desinterès i passivitat, però en realitat no és així. Quan la Mare Teresa va rebre el premi Nobel de la Pau, l'any 1979, va declarar nítidament el seu missatge de la no violència activa: "A les nostres famílies no tenim necessitat de bombes i armes, de destruir per portar la pau, sinó de viure units, estimant-nos els uns als altres [...]. I aleshores serem capaços de superar tot el mal que hi ha al món"[7]. Perquè la força de les armes és enganyosa. "Mentre els traficants d'armes fan la seva feina, hi ha pobres constructors de pau que donen la vida només per ajudar una persona, una altra, una altra"; per a aquests constructors de la pau, la Mare Teresa és "un símbol, una icona dels nostres temps"[8]. El passat mes de setembre vaig tenir la gran alegria de proclamar-la santa. He elogiat la seva disponibilitat envers tothom mitjançant "l'acollida i la defensa de la vida humana, tant de la no nascuda com de l'abandonada i descartada [...]. S'ha inclinat sobre les persones defallides, que moren abandonades a la vora dels carrers, reconeixent la dignitat que Déu els havia donat; ha fet sentir la seva veu als poderosos de la terra, perquè reconeguessin les seves culpes davant dels crims -davant dels crims!- de la pobresa creada per ells mateixos"[9]. Com a resposta -i en això representa milers, més encara, milions de persones-, la seva missió és sortir a l'encontre de les víctimes amb generositat i dedicació, tocant i embenant els cossos ferits, guarint les vides trencades.

La no violència practicada amb decisió i coherència ha produït resultats impressionants. No s'oblidaran mai els èxits obtinguts per **Mahatma Gandhi** i **Khan Abdul Ghaffar Khan** en l'alliberament de l'Índia, i de **Martin Luther King Jr.** contra la discriminació racial. En especial, les dones són freqüentment líders de la no violència, com, per exemple, **Leymah Gbowee** i milers de dones liberianes, que han organitzat trobades de pregària i protesta no violenta (pray-ins), obtenint negociacions d'alt nivell per a la conclusió de la segona guerra civil a Libèria.

No podem oblidar el decenni crucial conclòs amb la caiguda dels règims comunistes a Europa. Les comunitats cristianes han contribuït amb la seva pregària insistent i la seva acció valenta. Ha tingut una influència especial el ministeri i el magisteri de sant Joan Pau II. A l'encíclica *Centesimus annus* (1991), el meu predecessor, reflexionant sobre els esdeveniments de 1989, va posar en evidència que un canvi crucial en la vida dels pobles, de les nacions i dels estats es realitza "a través d'una lluita pacífica, que utilitza només les armes de la veritat i de la justícia"[10]. Aquest itinerari de transició política vers la pau ha estat possible, en part, "pel compromís no violent d'homes que, resistint-se sempre a cedir al poder de la força, han sabut trobar, una vegada i una altra, formes eficaces per donar testimoni de la veritat". I conclou: "Tant de bo els homes aprenguin a lluitar per la justícia sense violència, renunciant a la lluita de classes en les controvèrsies internes, així com a la guerra en les internacionals"[11].

L'Església s'ha compromès en el desenvolupament d'estratègies no violentes per a la promoció de la pau en molts països, implicant-hi fins i tot els actors més violents en un major esforç per a construir una pau justa i duradora.

Aquest compromís en favor de les víctimes de la injustícia i de la violència no és un patrimoni exclusiu de l'Església Catòlica, sinó que és propi de moltes tradicions religioses, per a les quals "la compassió i la no violència són essencials i indiquen el camí de la vida"[12]. Ho reafirmo amb força: "Cap religió no és terrorista"[13].

La violència és una profanació del nom de Déu[14]. No ens cansem mai de repetir-ho: “No es pot utilitzar mai el nom de Déu per justificar la violència. Només la pau és santa. Només la pau és santa, no la guerra”[15].

L’arrel domèstica d’una política no violenta

5. Si l’origen d’on brolla la violència es troba en el cor dels homes, aleshores és fonamental recórrer el camí de la no violència en primer lloc en el si de la família. És part d’aquella alegria que vaig presentar, el passat mes de març, en l’Exhortació apostòlica *Amoris laetitia*, com a conclusió dels dos anys de reflexió de l’Església sobre el matrimoni i la família. La família és l’espai indispensable en el qual els cònjuges, pares i fills, germans i germanes aprenen a comunicar-se i a cuidar-se els uns als altres de manera desinteressada, i on els desacords o fins i tot els conflictes han de ser superats no amb la força, sinó amb el diàleg, el respecte, la recerca del bé de l’altre, la misericòrdia i el perdó[16]. Des del si de la família, l’alegria es propaga al món i s’irradia a tota la societat[17]. D’altra banda, una ètica de fraternitat i de coexistència pacífica entre les persones i entre els pobles no pot basar-se sobre la lògica de la por, de la violència i de l’entossudiment, sinó sobre la responsabilitat, el respecte i el diàleg sincer. En aquest sentit, faig una crida a favor del desarmament, com també de la prohibició i abolicció de les armes nuclears: la dissuasió nuclear i l’amenaça certa de la destrucció recíproca, no poden servir de base a aquest tipus d’ètica[18]. Amb la mateixa urgència suplico que s’aturi la violència domèstica i els abusos a dones i infants.

El Jubileu de la Misericòrdia, conclòs el passat mes de novembre, ens ha convidat a mirar dins del nostre cor i a deixar que hi entri la misericòrdia de Déu. L’any jubilar ens ha fet prendre consciència del gran nombre i varietat de persones i de grups socials que són tractats amb indiferència, que són víctimes d’injustícia i pateixen violència. Ells formen part de la nostra “família”, són els nostres germans i germanes. Per això, les polítiques de no violència han de començar dins dels murs de casa per després estendre’s a tota la família humana. “L’exemple de santa Teresa de Lisieux ens convida a la pràctica del petit camí de l’amor, a no perdre l’oportunitat d’una paraula amable, d’un somriure, de qualsevol petit gest que sembri pau i amistat. Una ecologia integral també està feta de simples gestos quotidians on trenquem la lògica de la violència, de l’aprofitament, de l’egoisme”[19].

La meva crida

6. La construcció de la pau mitjançant la no violència activa és un element necessari i coherent del continu esforç de l’Església per a limitar l’ús de la força per mitjà de les normes morals, a través de la seva participació en les institucions internacionals i gràcies també a l’aportació competent de tants cristians en l’elaboració de normatives a tots els nivells. Jesús mateix ens ofereix un “manual” d’aquesta estratègia de construcció de la pau en l’així anomenat Sermó de la muntanya. Les vuit benaurances (cf. Mt5,3-10) tracen el perfil de la persona que podem definir benaurada, bona i autèntica. Feliços els humils –diu Jesús–, els compassius, els qui treballen per la pau, i els nets de cor, els qui tenen fam i set de ser justos.

Aquest és també un programa i un desafiament per als líders polítics i religiosos, per als responsables de les institucions internacionals i els dirigents de les empreses i dels mitjans de comunicació de tot el món: aplicar les benaurances en

l'acompliment de les seves pròpies responsabilitats. És el desafiament de construir la societat, la comunitat o l'empresa, de la qual són responsables, amb l'estil dels treballadors per la pau; de donar mostres de misericòrdia, rebutjant descartar les persones, danyar l'ambient i voler vèncer a qualsevol preu. Això exigeix estar disposats a "acceptar sofrir el conflicte, resoldre'l i transformar-lo en l'etapa d'un nou procés"[20]. Treballar d'aquesta manera significa escollir la solidaritat com a estil per a realitzar la història i construir l'amistat social. La no violència activa és una manera de mostrar veritablement com, de veritat, la unitat és més important i fecunda que el conflicte. Tot en el món està íntimament interconnectat[21]. Pot passar que les diferències generin xocs: afrontem-los de forma constructiva i no violenta, de manera que "les tensions i els oposats [puguin] assolir una unitat pluriforme que engendra nova vida", conservant "les virtualitats valuoses de les polaritats en pugna"[22].

L'Església Catòlica acompanyarà tota temptativa de construcció de la pau també amb la no violència activa i creativa. L'1 de gener de 2017 començarà a fer camí el nou Dicasteri per al Servei del Desenvolupament Humà Integral, que ajudarà l'Església a promoure, amb creixent eficàcia, "els incommensurables béns de la justícia, la pau i la protecció de la creació" i de la sol·licitud envers els emigrants, "els necessitats, els malalts i els exclosos, els marginats i les víctimes dels conflictes armats i de les catàstrofes naturals, els empresonats, els aturats i les víctimes de qualsevol forma d'esclavitud i de tortura"[23].

En conclusió

7. Com és tradició, signo aquest Missatge el 8 de desembre, festa de la Immaculada Concepció de la Benaurada Verge Maria. Maria és Reina de la Pau. En el Naixement del seu Fill, els àngels glorificaven Déu desitjant pau a la terra als homes i dones de bona voluntat (cf. Lc2,14). Demanem a la Verge que sigui ella qui ens guiï.

"Tots desitgem la pau; moltes persones la construeixen cada dia amb petits gestos; molts pateixen i suporten pacientment la fatiga d'intentar edificar-la"[24]. El 2017, comprometem-nos amb la nostra pregària i acció a ser persones que apartin del seu cor, de les seves paraules i dels seus gestos la violència, i a construir comunitats no violentes, que tinguin cura de la casa comuna. "Res no és impossible si ens dirigim a Déu amb la nostra pregària. Tots podem ser artesans de la pau"[25].

Vaticà, 8 de desembre de 2016
Francesc

[1] Exhort. ap. [Evangelii gaudium](#), 228.

[2] Missatge per a la Jornada Mundial de la Pau 1968.

[3] "Llegenda dels tres companys": Fonti Francescane, n. 1469.

[4] [Angelus](#) (18 febrer 2007).

[5] *Ibíd.*

[6] *Ibíd.*

[7] Discurs en rebre el Premi Nobel de la Pau (11 desembre 1979).

[8] Homilia a Santa Marta, "[El camí de la pau](#)" (19 novembre 2015).

[9] Homilia en la canonització de la beata Mare Teresa de Calcuta (4 setembre 2016).

[10] N. 23.

[11] *Ibíd.*

[12] Discurs, Audiència interreligiosa (3 novembre 2016).

[13] [Discurs](#) als participants a la tercera Trobada Mundial dels Moviments Populars (5 novembre 2016).

[14] Cf. Discurs a la Trobada interreligiosa amb el Xeic dels musulmans del Caucas i amb representants de les altres comunitats religioses del país, Bakú (2 octubre 2016).

[15] Discurs, Assís (20 setembre 2016).

[16] Cf. Exhort. ap. postsin. [Amoris laetitia](#), 90-130.

[17] *Ibíd.*, 133.194.234.

[18] Cf. [Missatge amb motiu de la Conferència sobre l'impacte humanitari de les armes atòmiques](#) (7 desembre 2014).

[19] Carta Enc. [Laudato si'](#), 230.

[20] Exhort. ap. [Evangelii gaudium](#), 227.

[21] Cf. Carta Enc. [Laudato si'](#), 16.117.138.

[22] Exhort. ap. [Evangelii gaudium](#), 228.

[23] [Carta apostòlica en forma de "Motu Proprio" amb la qual s'institueix el Dicasteri per al Servei del Desenvolupament Humà Integral](#) (17 agost 2016).

[24] [Regina Coeli](#), Betlem (25 maig 2014).

[25] [Crida](#), Assís (20 setembre 2016).